Humanitas Pedagogika i Psychologia, ss. 209-218
ISSN 2956-3992

Oryginalny artykuł naukowy (original article)

Data wpływu/Received: 10.06.2024
Data recenzji/Accepted: 11.12.2024
Data publikacji/Published: 31.12.2024

Źródła finansowania publikacji: SBR/WNS/KP/2022

DOI: 10.5604/01.3001.0055.0307

Author's Contributions:
(A) Study Design (projektbadania)
(B) Data Collection (zbieraniedanych)
(C) Statistical Analysis (analizastatystyczna)
(D) Data Interpretation (interpretacjadanych)
(E) Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)
(F) LiteratureSearch (badania literaturowe)

Edyta Skoczylas-Krotla[1]

ZAPOZNAWANIE DZIECKA Z PRACĄ I ZAWODAMI POPRZEZ WYBRANE KSIĄŻKI DLA NAJMŁODSZYCH

WSTĘP

Wśród wielu zadań, jakie stają przed wychowaniem dziecka, istotne miejsce zajmuje stworzenie sytuacji edukacyjnych, dzięki którym możliwe jest poznawanie przez najmłodszych otaczającej rzeczywistości społecznej. W świetle podstawy programowej (Podstawa programowa 2024) oczekuje się, iż przedszkolak wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego otoczenia, wyjaśnia, czym zajmuje się osoba reprezentująca dany zawód.

Zawód należy do jednego z najważniejszych obszarów działalności człowieka. W ujęciu ekonomicznym jest wydzielonym przez podział pracy układem czynności, wykonywanych przez dłuższy czas, zapewniającym środki utrzymania oraz możliwość

[1] ORCID: 0000-0001-9518-6183; Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; e.skoczylas-krotla@ujd.edu.pl

awansu (Nowacki, 1999, s. 81). Koncepcja pedagogiczna przyjmuje, że zawód „jest wydzielonym w procesie pracy systemem czynności, wymagających od pracownika kwalifikacji, zdobywanych w kształceniu w systemie szkolnym lub pozaszkolnym, wywołującym rozwój osobowości zawodowej i potrzebę nieustannego dokształcania się i doskonalenia. Zawód wprowadza w świat odpowiedzialności pracowniczej, tym samym ma bezpośredni wpływ na tworzenie moralności i kultury zawodowej. Stanowi on jedno z najważniejszych pól działania jednostki" (Nowacki, 1999, s. 81).

Proces kształtowania stosunku dziecka do zawodów wykonywanych przez dorosłych rozpoczyna się już w dzieciństwie i jest określany jako preorientacja zawodowa. Według D. Kukli (2010, s. 87-88) istota preorientacji polega na kształtowaniu właściwej postawy dzieci wobec pracy ludzi dorosłych, dostrzeganiu jej społecznych i materialnych znaczeń. Jednocześnie chodzi o wzbudzenie refleksji nad własnym pomysłem na życie. Proces edukacji powinien pobudzać dzieci do marzeń o zawodzie, który będzie nie tylko źródłem stabilizacji finansowej, ale również ich pasją. Wiele przedszkoli realizuje autorskie programy preorientacji (2024). Wśród zadań przewidzianych do realizacji w ich ramach,\ znajduje się m.in. wykorzystanie literatury dziecięcej.

W artykule dokonano analizy wybranych przykładów literackich w perspektywie ich przydatności do pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Wybrano te książki, które w sposób bliski rzeczywistości ukazują racjonalne aspekty aktywności człowieka, jaką jest zawód. Omówione książki w zamyśle autorki powinny stanowić pomoc w podejmowanych przez nauczycieli i dorosłych działaniach, umożliwiających skuteczny przekaz wiedzy na temat pracy i zawodów, jakie mogą spotkać młodzi czytelnicy w otaczającym ich środowisku. Ich wybór miał związek z walorami poznawczymi i wychowawczymi utworów dla preorientacji zawodowej realizowanej na przedszkolnym i wczesnoszkolnym etapie edukacji.

WYBRANE KSIĄŻKI DLA DZIECI POŚWIĘCONE ZAWODOM POMOCNE W PREORIENTACJI

Książkowe obrazy profesji wykonywanych przez dorosłych to częsty element literatury czwartej. Tak literaturę dla dzieci i młodzieży nazwał Jerzy Cieślikowski, podejmując inspirację Czesława Hernasa, który wyodrębnił literaturę pierwszą (narodową), drugą – ludową oraz trzecią – brukową (Cieślikowski 1985, s. 11-12). Na przestrzeni lat w twórczości dla młodych odbiorców zmieniał się sposób kreowania świata pracy i zawodów. Za szczególnie odrębne z uwagi na ukształtowanie językowe i tematyczne uznać można utwory adresowane dla najmłodszych, powstałe w czasach powojennych, po 1945 roku. Książki tego okresu, mocno nasycone fundamentalizmem socjalistycznym, eksponowały sylwetki robotników, traktorzystów, murarzy, przodowników pracy (Gawlik, 2007, s. 199). Szczególnie

popularną grupą zawodową byli murarze, posiadający cechy i umiejętności cenione przez członków socjalistycznego społeczeństwa. Epitety z komponentem „murarz" wartościowały wyłącznie dodatnio: „murarz biegły", „w pracy niezrównany", „krzepki", „odważny", „dzielny". Czytelnicy mogli poznać również miejsce i narzędzia pracy murarza oraz efekty jego pracy.

Książki eksponowały konieczność wykonywania pracy, która zgodnie z ideologią marksistowsko-leninowską miała stanowić dla jednostki najwyższą wartość (Mazurkiewicz-Brzozowska, 2004, s. 129). Celem pracy, rozumianej jako działanie, było przede wszystkim oddanie wszystkich sił dla dobra kraju i całego społeczeństwa.

W kontraście do wizerunku literatury powojennej po 1945 roku, skoncentrowanej na robotnikach, współczesna literatura dla dzieci ukazuje szerokie spektrum zawodów, z jakimi mogą się one spotkać. Z uwagi na bogactwo treści wykorzystanie literatury dziecięcej w procesie zapoznawania najmłodszych z zawodami jest w pełni uzasadnione i stanowi ważny element preorientacji.

W procesie edukacyjnym pomocne mogą być książki adresowane do dzieci od lat trzech z serii „Mądra Mysz". Stanowi ona tłumaczenie niemieckiej serii LESEMAUS wydawnictwa CARLSEN Verlag Gmbh. To edukacyjna seria książek dla dzieci, w skład której wchodzi m.in. cykl „Mam przyjaciela… on jest…" (Ich hab einen Freund, der ist…). Adresowane do dzieci teksty przybliżają świat zawodów i przekazują wiedzę o różnych profesjach. Seria prezentuje zawody wyrażone rzeczownikami w formie męskiej, np.: energetyk, rolnik, kierowca ciężarówki, budowniczy, trener piłki nożnej. Młodzi odbiorcy poznają także feminatywy, zarówno te funkcjonujące w obiegu językowym od dawna, np.: baletnica, dentystka, farmaceutka, jak i te rzadsze w języku użytkowników polszczyzny: architektka, księgarka, ratowniczka medyczna. W kontekście tendencji we współczesnym języku polskim formy żeńskie stają się coraz bardziej popularne, np. marszałkini, żołnierka. Być może oswojenie dzieci z formami żeńskimi w rodzaju architektka, księgarka sprawi, że najmłodsi przyzwyczają się do tych struktur i obce im będą wątpliwości co do ich stosowania, jakie odczuwają obecnie dorośli użytkownicy języka. Duża frekwencja form żeńskich zawodów w tytułach książek wynika zapewne i z tego, że są one typowe i charakterystyczne dla systemu języka niemieckiego, co znalazło odzwierciedlenie w polskich translacjach. Warto dodać, iż żeńskie formy nazw zawodów były częste także w przywołanej wcześniej literaturze powojennej po 1945 roku. Pojawiły się w utworach zawody takie jak: dojarka, murarka, spawaczka, tkaczka, tokarka, traktorzystka (Skoczylas-Krotla, 2013, s. 44).

Młodzi odbiorcy literatury poprzez serię „Mądra Mysz" poznają nazwy zawodów postrzeganych jako niezwykłe i dostarczające emocji, np. kierowca rajdowy, pilot, piłkarz, piłkarz ekstraklasy, marynarz. Wśród prezentowanych zawodów pojawiają się powszechnie związane z prestiżem zawodowym, np.: lekarz, weterynarz, nauczycielka, ale także zawody o mniejszej atrakcyjności, np. śmieciarz, opiekunka zwierząt. Wska-

zane egzemplifikacje w pełni potwierdzają wniosek D. Kukli (2010, s. 88), iż „nie ma zawodów nieciekawych. Wszystkie, które służą ogólnemu dobru, są przydatne i godne szacunku; na wszystkich członkach społeczeństwa, niezależnie od wykonywanej pracy, spoczywa odpowiedzialność za los kraju, za poziom jego rozwoju. Podobne przesłanie niesie wiersz *Gdy zapadnie noc* Tadeusza Kubiaka (1978): *kto pośród śpiącego miasta pracował i nie spał […] dla was, żebyście spali, a wstając rankiem wesołym mieli złocisty rogalik i mogli jechać do szkoły.* Dzięki utworowi Kubiaka dziecięcy odbiorca dowiaduje się, jak zróżnicowane są zawody wykonywane przez rodziców: to ojciec twój maszynista, słyszysz glos matki spikerki, gdy ojciec lekarz puls mierzył, ojciec montował nocą tor tramwajowy, ojciec stal przy hutniczym piecu, ojciec piekarz.

Książki dla dzieci, między innymi z serii „Mądra Mysz", dopełniają i poszerzają wiedzę dzieci na temat tych zawodów, z którymi najmłodsi mogą spotkać się bezpośrednio dzięki pracy ich rodziców. Bowiem to rodzicom przypada pierwszoplanowa rola w rozwijaniu ogólnego poszanowania pracy, wytrwałości w podjętych zadaniach, a także zaznajamianiu z zawodami (pracami) występującymi w rodzinie. Dynastie zegarmistrzów, lutników, nauczycieli, prawników, lekarzy świadczą o ważnej roli rodziny w podnoszeniu kultury zawodowej i rozwijaniu odpowiednich postaw i zainteresowań (Nowacki, 1999, s. 225). Do podstawowych zadań rodziny należy wprowadzanie dzieci w świat kultury, sztuki, tradycji, wyrabianie właściwego stosunku do pracy (Badora i in., 2001, s. 39). Właśnie rodzina powinna być pierwszą szkołą pracy dla każdego człowieka. Poprzez pracę człowiek doskonali siebie, rozwija się wielowymiarowo, wyrabia cnotę pracowitości. „Zadaniem rodziców jest więc uczenie i zachęcanie dzieci do pracy, a także ukazywanie jej wielkiej wartości w życiu osobistym i społecznym" (Skreczko, 2010, s. 49).

Zadnie to może być realizowane od najmłodszych lat dziecka w bliskim i znanym mu miejscu, jakim jest kuchnia, nazywana sercem domu. Wspólne działania rodzinne w kuchni mogą i powinny być wykorzystywane do wychowania dziecka do pracy i porządku. Kuchnia może zatem służyć nie tylko radosnemu przygotowania posiłków, lecz również powinna być miejscem, gdzie dziecko uczy się planowania, koncentracji na wykonywanych czynnościach oraz współpracy z innymi członkami rodziny. W tekstach książek kucharskich jest mowa o tych procesach: *Równie ważne jak przygotowanie do gotowania jest sprzątanie: mycie brudnych naczyń, ścieranie blatu, ustawianie wszystkiego z powrotem na miejsce. Mały kuchcik także w tych czynnościach powinien uczestniczyć. Tym razem najpierw przyjemność – czyli gotowanie, a potem obowiązek – czyli sprzątanie, do którego malucha trzeba również przyzwyczajać* (Welman, s. 67*).*

Autorzy książek zachęcają najmłodszych do odpowiedzialnych zachowań, poprzez adresowane do nich słowa: *Pamiętaj, żeby posprzątać kuchnię po gotowaniu. Wtedy rodzice pozwolą ci używać jej jeszcze raz. Jeśli będziesz spłukiwać rzeczy zaraz po użyciu i kłaść je w jednym miejscu, unikniesz dużego bałaganu i będzie ci łatwiej sprzątać* (Moro-Figurska, s. 9).

Mama i tata bardzo są zadowoleni, kiedy pomagasz im w gotowaniu. Ucieszą się jednak bardziej, jeśli po sobie posprzątasz i pozmywasz. Najlepiej na bieżąco odkładać wszystko na swoje miejsce. Jeżeli coś przypaliło się na patelni lub w garnku, łatwiej da się to umyć, jeśli najpierw nalejesz do garnka trochę wody i odstawisz na jakiś czas, aby odmiękł (Öhrn, 2007, s. 2).

Będziesz osobą pożądaną w kuchni, gdy za każdym razem pozostawisz ją w takim stanie, w jakim zastałaś. Staraj się posprzątać wszystko, co się wylało lub wysypało. Utrzymuj swoje miejsce pracy w porządku – w bałaganie szybko stracisz głowę! (Macdonald, 1993, s. 5).

Kształtowanie postaw dbałości o otoczenie i sprzątania po sobie, np. w kuchni, należy do początkowych zadań edukacji domowej, ukazującej wartość samodzielnej pracy dla wspólnoty rodzinnej. Warto angażować najmłodszych w najprostsze nawet prace, które pokażą dzieciom znaczenie własnego wysiłku. Warto przywołać tu słowa św. Urszuli Ledóchowskiej (2005, s. 61), która na tę właśnie aktywność dziecka zwróciła uwagę. Apelowała, aby wychowywać dzieci do każdej pracy i nie wyręczać ich w wykonywaniu zadań. Dziecko dzięki pracy doskonali swoją osobowość i rozwija u siebie wytrwałość, cierpliwość, roztropność, obowiązkowość.

Dostrzeganie różnorodności pracy ma miejsce poprzez poznawanie świata zawodów. Powinno ono odbywać się we współpracy najbliższych środowisk małego dziecka – rodziny oraz przedszkola. Konieczne jest „podejmowanie przez przedszkola szeregu działań, służących wzajemnej współpracy, integrowanie się i zapewnienie dziecku poczucia, że jest ono kochane, potrzebne i ważne zarówno dla bliskich w rodzinie, jak i dla nauczycieli w przedszkolu" (Skoczylas-Krotla, 2006, s. 40). W programach preorientacji pojawia się właśnie zadanie: podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w najbliższym otoczeniu i tych, które wzbudziły zainteresowanie, oraz identyfikowanie i opisywanie czynności zawodowych wykonywanych przez te osoby. Zadanie to powinno być realizowane przez współpracujące ze sobą środowiska.

Jak zauważa B. Baraniak (s. 134), zarówno podstawę pracy, jak i jej charakter determinuje przygotowanie człowieka do zatrudnienia i wykonywania zadań zawodowych. Powinno ono dokonywać się już we wczesnym okresie życia dziecka poprzez m.in. zaznajamianie z literaturą. Zarówno rodzice, jak i nauczyciele powinni dobrze orientować się w ofercie książek służących poznawaniu zawodów i prezentować ją dzieciom. Z przywołanej wcześniej serii „Mądra Mysz" dzieci mogą dowiedzieć się o zawodach zaangażowanych w powstawanie przedmiotów i produktów codziennego użytku, wytwórcami których są m.in. kucharz (sałatka ze świeżych warzyw, sos, spaghetti), pszczelarz (miód z własnej pasieki, świece z wosku pszczelego, miód pitny).

Na przykładzie zawodu pszczelarza najmłodsi mają okazję poznać wartość takiej cechy jak pracowitość. Pojawia się ona w znanym powiedzeniu – pracowity jak pszczółka. Takie wyzwanie – bycie pracowitą – stawia przed bohaterką jej przyjaciel pszczelarz, przekonując, że droga do realizacji planów na przyszłość („jak urosnę,

bardzo bym chciała mieć własną pasiekę") rozpoczyna się już w dzieciństwie w trudzie edukacji („muszę być w szkole pracowita jak pszczółka").

Z serii „Mądra Mysz" czytelnik dowiaduje się jak długa może być droga do wykonywania wymarzonego zawodu: kształcenie baletnicy trwa dziewięć lat i jest niezwykle wymagające. Moja przyjaciółka rozpoczęła swoją przygodę z tą sztuką już jako ośmiolatka. Z książek wypływa wskazanie, że przygotowania do zdobycia w przyszłości wymarzonego zawodu należy rozpocząć jak najwcześniej: „też chciałbym kiedyś zostać śpiewakiem w operze". „To ćwicz śpiew". Aby osiągnąć cel zawodowy, trzeba kształtować w sobie takie cechy jak wytrwałość i systematyczność (Butschkow, 2018).

Na inne nieco aspekty zwraca uwagę ogrodniczka. Akcentuje ona przede wszystkim znaczenie estetyki i piękna, które powinny być obecne w każdym obszarze rzeczywistości otaczającej człowieka, także tej trudnej: „w kaplicy przekazujemy żałobnikom dwa wieńce, które Kasia wcześniej przygotowała. Pogrzeb to nie jest zbyt miła okoliczność, ale zmarłemu człowiekowi należy się piękna ceremonia. Groby też powinny godnie wyglądać. Ogrodnicy właśnie obsadzają kwiatami jeden z nagrobków. Ogrodniczka to zawód wymagający od wykonawcy poświęcenia i czasu. Praca ta służy wszystkim posiadaczom i miłośnikom ogrodów, działek, tarasów czy tylko skrzynek balkonowych" (Butschkow, 2013).

Przyszły zawód wymaga kształtowania pewnych nawyków, o czym mówi chłopiec, jeden z przyjaciół strażaka: „przed pójściem spać ustawiam przy łóżku buty i kładę na nich spodnie tak, jak strażacy (…) muszę ćwiczyć właściwe ustawianie butów, bo jak będę duży, chcę zostać strażakiem" (Butschkow, 2008). Inny bohater *zaczyna oczywiście od narysowania szczegółowego planu – dokładnie tak, jak robi każdy architekt* (Butschkow, 2023). Teksty uczą w ten sposób małego czytelnika, jakie są oczekiwane umiejętności i cechy osób wykonujących dany zawód, przygotowując tym samym do zainteresowania zawodem, a następnie dążenia do jego zdobycia.

Należy oczekiwać, iż prezentowane w książkach zawody zainspirują najmłodszych czytelników do indywidualnych przemyśleń w zakresie życzeń zawodowych dotyczących przyszłości i podsuną odpowiedzi na pytanie „kim chciałbym zostać, wspierając w ten sposób preorientację zawodową dziecka. Jako przykłady planów zawodowych dziecka na przyszłość mogą posłużyć wyekscerpowane fragmenty: *Jak urosnę, będę architektem. Zbuduję swój własny dom. Będzie miał trzy pokoje pełne zabawek i mały warsztat* (Butschkow, 2023); *A jak będę duża, na pewno zostanę prawdziwą pielęgniarką* (Butschkow, 2012); *Jak urosnę, bardzo chciałbym zostać dentystą* (Butschkow 2011); *Poza tym muszę* ćwiczyć właściwe *ustawiane butów, bo jak będę duży, chcę zostać strażakiem* (Butschkow, 2008).

Oprócz książeczek z serii „Mądra Mysz" wskazać można skromny cykl „Leoś zawodowiec" autorstwa Wiesława Drabika wydany w latach 2014-1015. Książki z tej serii: *Leoś strażak*, *Leoś policjant*, *Leoś budowniczy*, *Leoś lekarz* to małe przewodniki dla dzieci zafascynowanych różnymi zawodami, jakie wykonują dorośli.

Poprzez lekturę najmłodsi poznają przykłady konkretnych zadań wykonywanych przez reprezentantów kilku zawodów, z przedstawicielami których dzieci mogą mieć kontakt, np. w drodze do przedszkola, podczas wycieczki do miasta (policjant, budowniczy), w sytuacjach codziennego życia.

Bardzo bogatą reprezentację w książkach dla dzieci (m.in. *Kiedy dorosnę będę lekarzem*; Akademia inteligentnego malucha. Odkrywamy świat – Idę do lekarza, *Kim zostanę? Wierszyki o zawodach*) mają zawody, których wykonawcy ratują zdrowie, a nawet życie innych – zarówno dzieci, jak i dorosłych. Młodzi czytelnicy poznają realia związane z wykonywaniem zawodów medycznych, takich jak: lekarz, lekarka, pielęgniarka, dentysta/stomatolog, pomoc dentystyczna, ratownik medyczny, ratowniczka medyczna, aptekarz/farmaceuta, aptekarka/farmaceutka, np. ratownik medyczny to osoba uprawniona do wykonywania czynności medycznych w sytuacjach nagłego zagrożenia życia lub zdrowia. pracuje w zespołach wyjazdowych pogotowia. Wskazane są niekiedy konkretne specjalizacje lekarzy: okulista, chirurg, anestezjolog, dentystka, pediatra, ortopeda, laryngolog. Jest także weterynarz.

Profesje związane z opieką zdrowotną, opisywane w książkach, przedstawione są bardzo szczegółowo i rzeczowo. Mowa tu m.in. o czynnościach wykonywanych przez przedstawicieli zawodów – lekarka bada, mierzy puls, ogląda łokieć, świeci w oczy latarką, dwie pielęgniarki operacyjne przygotowują salę do kolejnego zabiegu. Niekiedy opisy są bardziej rozbudowane, np. u Leosia wszystko w normie, lecz jego kolegę, Marka, musi zbadać okulista – tak orzekła pielęgniarka, wypisała skierowanie na badanie chorych oczu, potem wszystkim dała zastrzyk. Nazwane są precyzyjnie pomieszczenia/miejsca, gdzie sprawowana jest opieka nad pacjentami i pomoc: szpital, dyżurka pielęgniarska, izba przyjęć, blok operacyjny, sala intensywnej opieki medycznej, gipsownia, sala porodowa, gabinet, przychodnia.

Książki edukacyjne pokazują nie tylko okołomedyczne miejsca pracy. Najmłodsi poznają inne lokalizacje, gdzie wykonawcy realizują własne zadania zawodowe. Wymienione są m.in.: tartak, filharmonia, pracownia architektoniczna, księgarnia, hurtownia, budowa, pasieka, boisko piłkarskie, tor wyścigowy, lotnisko, samolot, wieża kontroli lotów itd.

Poprzez kontakt z książką [celowo użyte jest słowo kontakt, gdyż nie chodzi tylko o czytanie dziecku czy samodzielną lekturę, ale mowa także o innych aktywnościach, jak np. przyklejanie naklejek w książce, kolorowanie, wykonanie zadań typu: „wyszukaj przedmioty", „uszereguj obrazki", „rozwiąż krzyżówkę", „pokoloruj rysunek zgodnie z oznaczeniami" (Wejner, 2024)] dziecko poznaje rekwizyty i narzędzia pracy charakterystyczne dla konkretnych zawodów. Ukazują to przykładowe realizacje tekstowe: toporek strażacki, wąż o średnicy 75 mm, drabina nasadkowa, bosaki, przewoźny wąż na szpuli, działko wodno-pianowe 42/52 mm, nożyce hydrauliczne, syrena, gaśnica, pługopiaskarki, łopaty do śniegu, szczotki, miotły, podkurzacz, gęsie pióro, miodarka, odsklepiacz widelcowy, wirówka, cedzidło, odstojnik, topiarka, wózek sprzątacza, wziernik, stetoskop, upychało kulkowe, szczypce, ołowiany fartuch,

waga noworodkowa, wieszak na płyny infuzyjne, dozownik do rękawiczek.

W książkach dziecko odnajduje także przykłady zawodów, które pojawiły się lub znacząco rozwinęły w związku z rozwojem nauki i techniki, np. lotnik, kapitan, stewardesa, informatyk, kosmonauta. Wiąże się z tym bogata leksyka, odpowiadająca zmianom w realiach znanych dziecku.

PODSUMOWANIE

Przedstawione w wybranych książkach dla dzieci obrazy zawodów ukazują wielkie bogactwo profesji, jakie wykonują dorośli. Jak zauważa T. Nowacki (1999, s. 225), rynek pracy znajduje się pod wpływem nieustannych zmian w technice i organizacji pracy, zmieniają się rodzaje prac i rodzaje zawodów, powstają nowe zawody, a w starych zmieniają się wymagania wobec pracownika. Nabiera to szczególnego znaczenia w dzisiejszych czasach, kiedy następuje zanik etosu pracy, istnieje styl życia propagujący konsumpcjonizm, szybką zmianę dóbr, propagowanie idei łatwości ich zdobywania i tylko przyjemności z ich wykorzystania. Postawy ucieczki od trudu, wysiłku, wytrwałego działania na rzecz osiągania wyznaczonych celów nie pomagają w budowaniu atmosfery przez pracę (Królica, 2010, s. 42).

Niezmienne pozostaje jednak przekonanie, że praca jest wartością, a kształtowanie odpowiednich postaw wobec pracy konieczne jest już od najmłodszych lat życia dziecka. Zwraca na to uwagę D. Kukla (2016, s. 120), według którego praca w aspekcie wychowawczym pozwala na rozwinięcie u młodego człowieka pozytywnych postaw wobec pracy, umiejętności współpracy i współdziałania przez szereg środków prowadzących do harmonijnego wprowadzania jednostek w świat ludzkiej pracy jako aktywnych uczestników. Warto przywołać tu znany utwór Juliana Tuwima *Wszyscy dla wszystkich*, niosący właśnie przesłanie o wartości i niezbędności pracy, niezależnie od rodzaju wykonywanego zawodu: *tak dla wspólnej korzyści i dla dobra wspólnego wszyscy muszą pracować* (2001, s. 3).

Zaproponowane w artykule wybrane książki powinny kształtować właściwą postawę dzieci wobec pracy ludzkiej i przekazać przekonanie, że każdy zawód jest potrzebny, a jego wykonawcy należy się szacunek. Teksty do wykorzystania w procesie edukacyjnym powinny pobudzać dzieci do marzeń o zawodzie, który będzie dawał im satysfakcję i był również ich pasją. Ważne jest tu zaangażowanie rodziców i wychowawców w proces preorientacji zawodowej najmłodszych, rozwijanie ich zainteresowań i wyzwalanie aktywności poprzez organizację różnorodnych działań, takich jak np. kąciki tematyczne, kąciki książek o tematyce wokół zawodów, wycieczki tematyczne, zabawy tematyczne, spotkania z reprezentantami zawodów.

BIBLIOGRAFIA

Badora, S., Czeredrecka, B., Marzec, D. (2001). *Rodzina i formy jej wspomagania*. Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków.

Baraniak, B. (2014). Znaczenie człowieka w przekształcaniu społeczeństwa pracy w społeczeństwo wiedzy, W: K. Denek, A. Kaminska, P. Oleśniewicz (red.), *Edukacja jutra. Od tradycji do nowoczesności. Aksjologia w edukacji jutra.* Oficyna Wydawnicza „Humanitas", Sosnowiec.

Butschkow, R. (2008). *Mam przyjaciela strażaka*. Media Rodzina, Poznań.

Butschkow, R. (2023). *Mam przyjaciółkę architektkę.* Media Rodzina, Poznań.

Butschkow, R. (2011). *Mam przyjaciółkę dentystkę.* Media Rodzina, Poznań.

Butschkow, R. (2013). *Mam przyjaciółkę ogrodniczkę.* Media Rodzina, Poznań.

Butschkow, R. (2012). *Mam przyjaciółkę pielęgniarkę.* Media Rodzina, Poznań.

Butschkow, R. (2018). *Mam przyjaciółkę śpiewaczkę.* Media Rodzina, Poznań.

Drabik, W. (2015). *Leoś lekarz.* Wydawnictwo Skrzat, Kraków.

Gawlik, S. (2007). *Ideologizacja twórczości dla dzieci w Polsce Ludowej*, W: M. Królica, E. Piwowarska, E. Skoczylas-Krotla (red.), *Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna na początku XXI wieku. Wyzwania i konteksty*. Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.

Kozera, K. (2015). *Kiedy dorosnę,* będę lekarzem. AWM, Warszawa.

Królica, M. (2010). Wychowanie przez pracę i do pracy w przedszkolu – odkrywanie wartości pracy przez najmłodszych. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce, nr 3-4.*

Kubiak, T. (1978). *Gdy zapadnie noc.* Nasza Księgarnia, Warszawa.

Kukla, D. (2010). *Preorientacja i orientacja zawodowa w edukacji.* Wyd. UKSW, Warszawa.

Kukla, D. (2016). W kręgu refleksji nad wychowaniem do pracy. *Edukacja Zawodowa i Ustawiczna, nr 1.*

Ledóchowska, U. (2005). *Kobieta apostołką Eucharystii*, wybór tekstów i opracowanie M. Krupecka. USJK, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa.

Macdonald, K. (1993). *Książka kucharska Ani z Zielonego Wzgórza*. Nasza Księgarnia, Warszawa.

Mazurkiewicz-Brzozowska, M. (2004). Dwa spojrzenia na pracę. Perspektywa interpretacyjna a znaczenie słowa. W: J. Bartmiński (red.), *Językowy obraz świata*. Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.

Moro-Figurska, O., Budynek, M. (2011). *Pichciuchy, czyli rodzina w kuchni*. Wyd. Fundacja Szczęśliwe Macierzyństwo, Warszawa.

Nowacki, T.W. (1999). *Zawodoznawstwo*, Radom.

Akademia inteligentnego malucha. Odkrywamy świat – Idę do lekarza (2015). Lektorklett, Poznań.

Öhrn, M. (2007). *Moja pierwsza książka kucharska.* Wydawnictwo REA, Warszawa.

Podstawa programowa 2024. Pobrano z: https://podstawaprogramowa.pl/Przedszkole.

Program preorientacji 2024. Pobrano z:przedszkole25.sosnowiec.pl/PROGRAM_PREORIENTACJI.pdf.

Skoczylas-Krotla, E. (2013). Leksyka czasów minionych w wybranych powojennych utworach dla dzieci. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Filologia Polska. Językoznawstwo, z. IX*.

Skoczylas-Krotla, E. (2006). Wybrane propozycje form współpracy na płaszczyźnie rodzina – przedszkole. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce, nr 2*.

Skreczko, A. (2010). Rodzina jako pierwsza szkoła życia społecznego. W: ks. J. Kułaczkowski (red.), *Aspekty wychowania dziecka w rodzinie*. Wydawnictwo i Drukarnia Diecezji Rzeszowskiej, Warszawa.

Strzemińska-Więckowiak, D. (2014). *Kim zostanę? Wierszyki o zawodach*. Wydawnictwo SBM, Warszawa.

Tuwim, J. (2001). *Wiersze dla dzieci*. Siedmioróg, Wrocław.

Wejner, R.. *Wesołe przedszkole Mysi-Krysi. Zawody*, https://takczytam.com/16380-zawody-wesole-przedszkole-misi-krysi-ksiazeczka-z-naklejkami.

Welman, M. (2011). *Mama, tata, patelnia i ja. Gotowanie jest fajne.* Wydawnictwo Agora, Warszawa.

ZAPOZNAWANIE DZIECKA Z PRACĄ I ZAWODAMI POPRZEZ WYBRANE KSIĄŻKI DLA NAJMŁODSZYCH

Streszczenie: Ważne zadanie edukacyjne to zapoznanie dzieci z zawodami wykonywanymi przez dorosłych oraz kształtowanie u najmłodszych postaw szacunku do pracy. Służyć temu powinna preorientacja zawodowa. Wykorzystywane w niej powinny być książki ukazujące pracę i zawód. Artykuł przedstawia wybrane książki o tej tematyce zarówno z lat dawniejszych, jak i współczesne.

Słowa kluczowe: zawód, praca, literatura, wychowanie, dziecko

INTRODUCING CHILDREN TO WORK AND PROFESSIONS THROUGH SELECTED BOOKS FOR THE YOUNGEST

Abstract: An important educational task is to familiarize children with professions performed by adults and to develop attitudes of respect for work in the youngest children. Professional pre-orientation should serve this purpose. It should include books showing work and profession. The article presents selected books on this subject, both from the past and today.

Keywords: profession, work, literature, upbringing, child